

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ**

Факультет аудіовізуального мистецтва

Кафедра гуманітаристики та мистецтвознавства

**Силабус
навчальної дисципліни**

УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ІНОЗЕМНА

галузь знань   **03 Гуманітарні науки**

спеціальність   **034 Культурологія**

освітньо-
наукова
програма   **КУЛЬТУРОЛОГІЯ**

рівень вищої освіти   **третій (освітньо-науковий)**

Силабус склала:

доктор педагогічних наук, доцент

Білик Олена Миколаївна

Мова викладання: українська

Силабус затверджено на засіданні кафедри гуманітаристики та мистецтвознавства

Протокол № 2 від «25» серпня 2021 р.

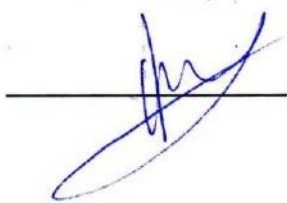
Завідувач кафедри гуманітаристики та мистецтвознавства

доктор мистецтвознавства, професор Світлана РИБАЛКО

Силабус затверджено на засіданні ради факультету культурології

Протокол від № 2 від «30» серпня 2021 року

Голова ради факультету

Олександр КРАВЧЕНКО

Гарант освітньо-наукової програми

Костянтин КИСЛЮК

1. Загальна інформація про дисципліну

1	Назва дисципліни	Українська мова як іноземна
2	Викладач	Білик Олена Миколаївна
3	Контактні дані викладача (роб.тел., емейл)	olena_bilyk@xdak.ukr.education
4	Статус дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	обов'язкова (ОЗК 1.1.4)
5	Рік підготовки	1
6	Семестр	1, 2
7	Лекції (год.)	4
8	Практичні (семінарські, лабораторні) заняття (год.)	86
9	Самостійна робота (год.)	180
10	Індивідуальна робота (год.)	—
11	Кількість кредитів	9
12	Загальна кількість годин	270
13	Види поточного контролю	поточне опитування, контрольні тестування, доповідь за презентаціями, контрольні роботи
14	Вид підсумкового контролю	залік, екзамен

2. Анотація дисципліни

2.1. Місце дисципліни в програмі навчання

Навчальна дисципліна «Українська мова як іноземна» покликана допомогти іноземним здобувачам вищої освіти задовольнити їхні потреби в отриманні якісної освіти, що сприятиме подальшому особистісному зростанню, а також підвищенню престижу українських закладів вищої освіти, української системи освіти. Українська мова для іноземних здобувачів вищої освіти українських закладів вищої освіти є не тільки навчальним предметом, а й освітньою дисципліною, засобом всебічного розвитку впродовж життя, провідником майбутніх фахівців у їхньому становленні як професійних особистостей, що можуть брати участь у діалозі культур.

Результатом оволодіння іноземними здобувачами вищої освіти українською мовою повинна стати особистісна багатомовність, у складі якої вивчена мова відіграватиме роль рівноправного засобу особистісного професійного і культурного розвитку.

2.2. Пререквізити та постреквізити дисципліни

«Українська мова як іноземна» як навчальна дисципліна функціонує й розвивається у нерозривному зв'язку як із дисциплінами циклу загальної та мовної підготовки («Іноземна мова в науковій комунікації», «Філософія: теорія та методологія пізнання», «Культурологія», «Організація та методика НДР»), так і з фаховими дисциплінами, зокрема «Управління науковими проектами...». Здобутий іноземними здобувачами вищої освіти під час вивчення навчальної дисципліни «Українська мова як іноземна» фрагмент соціокультурного досвіду у вигляді системи соціокультурних знань, умінь, норм і цінностей стане теоретичним підґрунтям і практичною основою подальшої науково-дослідної діяльності щодо опрацювання джерел наукової інформації та написання власних текстів наукового стилю, пов'язаних із дисертаційним дослідженням, підготовкою дисертації та апробації її результатів українською мовою, зокрема, на «Дослідницькому семінарі», а також під час науково-педагогічної практики.

2.3. Мета вивчення дисципліни іноземними здобувачами вищої освіти полягає у формуванні комунікативної компетентності, забезпеченні комунікативних потреб у різних сферах спілкування: навчально-науковій (для отримання конкурентоспроможної підготовки за обраним фахом, виконання наукових досліджень), суспільно-політичній і соціально-культурній (для

належної адаптації та повноцінного орієнтування в новому соціально-культурному середовищі, особистісного культурного зростання), соціально-побутовій (для задоволення потреб повсякденного життя), а також для виховання гармонійної особистості, що здатна до міжкультурного діалогу

2.4. Завдання вивчення дисципліни

1. Вивчення комунікативних потреб різних категорій іноземних здобувачів вищої освіти відповідно до різних моделей мовного навчання та мовної ситуації, що склалася в Україні;

2. Засвоєння іноземними здобувачами вищої освіти мовних і мовленнєвих знань, формування вмінь і навичок комунікативно доцільно користуватися засобами мови у процесі спілкування;

3. Формування в іноземних здобувачів вищої освіти умінь і навичок самостійної навчальної діяльності, вмінь навчатися, вдосконалювати когнітивно-операційний компонент мовленнєвої діяльності як засіб усебічного розвитку особистості;

4. Становлення гуманістичного світогляду, формування вмінь міжкультурного спілкування, виховання толерантного ставлення до представників інших культур та релігійних переконань;

5. Виховання поваги до українського народу, української культури;

6. Формування вмінь критичного осмислення соціальних проблем, усвідомлення життєвих цінностей;

7. Мовне забезпечення роботи з науковою літературою різних жанрів;

8. Мовне забезпечення написання тексту і захисту дисертації;

Вирішення названих завдань означає розвиток і вдосконалення навичок і умінь іноземних здобувачів вищої освіти у таких видах мовленнєвої діяльності:

- в *читанні*: навички і вміння ознайомлювального і переглядового читання; читання і розуміння: спеціального тексту (за профілем здобувача вищої освіти); суспільно-політичного тексту, загальнонаукового тексту;

- в *письмовій мові*: комбінування інформативного матеріалу текстів, вичленення необхідної інформації відповідно до комунікативних цілей, складання письмового висловлювання на рівні реальної комунікації (реферат, анотація, тези тощо);

- в *говорінні*: а) монологічне мовлення: розгорнута аргументація з обговорюваної проблеми; відтворення прочитаного тексту зі спеціальності й тексту суспільно-політичного змісту з опорою на письмову фіксацію основних положень тексту (з використанням конструкцій наукового стилю мовлення); складання власного монологічного висловлювання з опорою на вивчений матеріал і в межах знайомої тематики; самостійно підготовлена доповідь із включенням оцінки; б) діалогічне мовлення: участь у дискусії з наукових і гуманітарних проблем сучасності; ведення вільної бесіди стосовно дисертаційного дослідження;

- в *аудіюванні*: вміння слухання монологічного та діалогічного мовлення в рамках потреб комунікації; розуміння на слух монологічного мовлення (лекції, доповідь) і діалогічного мовлення (бесіда, дискусія) за своєю спеціальністю; розуміння повідомлення суспільно-політичного характеру в межах матеріалу програми; розуміння навчально-побутового мовлення в межах реальної комунікації, пов'язаної із навчанням у закладі вищої освіти та реалізацією науково-дослідницької діяльності.

2.5. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни

Мовна компетентність передбачає володіння іноземними здобувачами вищої освіти фонетичними, орфоепічними, лексичними, орфографічними, граматичними та стилістичними нормами сучасної української мови.

Мовленнєва компетентність охоплює вміння іноземного здобувача вищої освіти сприймати і відтворювати наукову та соціокультурну інформацію українською мовою.

Соціокультурна компетентність включає знання іноземного здобувача вищої освіти з країнознавства, культурології, фонові знання, тощо, а також уміння використовувати ці знання в різних мовних ситуаціях у процесі спілкування з представниками інших культур під час реалізації завдань наукової комунікації.

Загальні компетентності:

ЗК2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК3. Здатність працювати в міжнародному контексті.

Професійні компетентності:

ФК2. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та мовами країн ЄС, глибоке розуміння наукових текстів, написаних іноземними мовами за напрямом досліджень.

ФК5. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті.

ФК8. Здатність до формування системного наукового світогляду, загальнокультурного кругозору, соціальних компетентностей, необхідних для здійснення ефективної науково-педагогічної діяльності.

2.6. Результати навчання

Результати вивчення даної освітньої компоненти деталізують такі програмні результати навчання:

ПРН2. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми культурології державною й іноземною мовами, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних наукових виданнях.

ПРН5. Володіти категоріальним апаратом сучасної культурології, вміти формулювати результати власних досліджень відповідно до академічних критеріїв та адаптувати їх до освітніх потреб та практичної реалізації.

ПРН9. Здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті.

3. Політика дисципліни

3.1. Політика виставлення оцінок (пропущені заняття, відпрацювання пропусків): кожна оцінка виставляється відповідно до розроблених викладачем та заздалегідь оголошених іноземним здобувачам вищої освіти критеріїв, а також мотивується в індивідуальному порядку на вимогу іноземного здобувача вищої освіти; у випадку невідпрацювання іноземним здобувачем вищої освіти усіх передбачених занять до заліку та іспиту він не допускається; пропущені заняття обов'язково мають бути відпрацьовані. Форму і час відпрацювання іноземний здобувач вищої освіти та викладач взаємопогоджують.

3.2. Політика академічної поведінки та доброчесності (плагіат, поведінка в аудиторії): конфліктні ситуації мають відкрито обговорюватись в академічних групах з викладачем, необхідно бути взаємно толерантним, поважати думку іншого. Плагіат та інші форми нечесної роботи неприпустимі. Недопустимі підказки і списування у ході практичних занять, контрольних роботах, на заліку та на іспиті.

Здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності (у своїх доповідях, статтях, при складанні екзаменів тощо). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Якщо під час рубіжного контролю помічено списування, здобувач вищої освіти втрачає право отримати бали за тему. Якщо це відбулось в процесі заліку — здобувач вищої освіти отримує тільки ті бали, що були зараховані за попередні етапи контролю.

Корисні посилання:

<https://законодавство.com/zakon-ukrajiny/stattya-akademichna-dobrochesnist-325783.html>

<https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-shho-v-uchniv-ta-studentiv-na-dumtsi/>

https://ic.ac.kharkov.ua/public_inf/pologen/pologen/pologen_kpad18.pdf

Норми академічної етики: дисциплінованість; дотримання субординації; чесність; відповідальність; робота в аудиторії з відключеними мобільними телефонами.

4. Програма навчальної дисципліни

Тематика курсу					
Тема, план лекції та зміст практичного заняття	Форма заняття	Література	Завдання, год.	Вага оцінки	Термін виконання
<p>Тема 1. Вступний мовно-фонетичний курс Основи фонетики і графіки української мови: голосні та приголосні. Звуко-буквені співвідношення та правила читання. Поняття про ритміку слова, складоподіл, словесний наголос, редукцію ненаголошених голосних. <i>Формули знайомства в різних ситуаціях спілкування.</i></p>	Практичне заняття	2, 5, 7, 10, 12, 16, 17	2	8 балів	
<p>Тема 2. Основи фонетики і графіки української мови Співвідношення приголосних за розпізнавальними ознаками глухості-дзвінкості. Співвідношення приголосних за розпізнавальними ознаками твердості-м'якості. Знак апострофу, слова з апострофом перед йотованими. Поняття про інтонацію й інтонаційне оформлення коротких розповідних і питальних фраз. Категорія істоти-неістоти. Структура простого речення. Структура питального речення з питальним словом ХТО, ЩО. <i>Звертання. Формули звертання при формальному й неформальному спілкуванні</i></p>	Лекція Практичне заняття	2, 5, 7, 10, 12, 16, 17	2 4	8 балів	
<p>Тема 3. Граматика української мови Рід іменників. Число іменників, рід та число прикметників. Дієслова</p>	Практичне заняття	2, 5, 7, 9, 12, 16, 17	6	8 балів	

теперішнього часу 1 та 2 дієвідміни. Іменники знахідного відмінка однини (неістоти). <i>Елементи мовного етикету під час вітання.</i>					
Тема 4. Граматика української мови Місцевий відмінок іменників (однина) у значенні місця. Прислівники часу. Минулий час дієслова. Іменники місцевого відмінка (множина). Місцевий відмінок прикметників, порядкових числівників, вказівних та присвійних займенників. <i>Етикетні формули прохання-подяки, прохання-відмови, пропозиції, поради.</i>	Практичне заняття	2, 3, 5, 7, 9, 12, 16, 17	6	8 балів	
Тема 5. Граматика української мови Майбутній час дієслів недоконаного виду, знахідний відмінок іменників (істоти). Дієслова, що потребують знахідного відмінка іменника (про кого? про що?). Парадигма прикметників, порядкових числівників, вказівних та присвійних займенників, що використовуються з іменниками знахідного відмінка (істоти). <i>Формули прощання, запрошення, вибачення, подяки. Комплімент. Пропозиція.</i>	Практичне заняття	2, 3, 5, 7, 9, 12, 16, 17	4	8 балів	
Тема 6. Граматика української мови Родовий відмінок іменників (однина і множина), прикметників, порядкових числівників, вказівних та присвійних займенників. Складне речення причини зі сполучниками тому що (бо). Заперечні займенники у родовому відмінку. Родовий відмінок іменників у	Практичне заняття	2, 3, 5, 7, 9, 12, 16, 17	8	10 балів	

<p>значенні приналежності (підручник з фізики) і місця – з прийменниками недалеко від, біля. Дієслова руху недоконаного виду. Використання парадигми родового відмінка (звідки?) і знахідного відмінка (куди?). Родовий відмінок множини в значенні кількості (багато, мало, декілька...). Складні речення причини й наслідку. <i>Висловлення власної думки.</i></p>					
<p>Тема 7. Науковий стиль мовлення: визначення предмета Що (Н.в.) – це що (Н.в.); чим (як) (О.в.) називається що (Н.в.); що (Н.в.) називається чим (як) (О.в.); чим (як) (О.в.) називають що (З.в.); що (З.в.) називають чим (як) (О.в.); що (Н.в.) має назву чого (Р.в.); що (Н.в.) дістало назву чого (Р.в.); що (З.в.) назвали чим (як) (О.в.). <i>Тема «Перша бібліотека в Київській Русі»</i></p>	Практичне заняття	2, 5, 7, 9, 11, 12	4	10 балів	
<p>Тема 8. Науковий стиль мовлення: класифікація предметів Що (Н.в.) поділяється на що (З.в.); що (З.в.) поділяють (можна поділити) на що (З.в.); залежно від чого (Р.в.) що (З.в.) поділяють на що (З.в.); за чим (О.в.) що (З.в.) поділяють на що (З.в.). <i>Комунікативна тема «Культура сучасного світу».</i></p>	Практичне заняття	2, 5, 7, 9, 11, 12	4	10 балів	
<p>Тема 9. Граматика української мови Використання числівників для позначення часу (котра година?). Використання зворотних дієслів з об'єктами неістоти і прямих дієслів з суб'єктами істоти. Доконаний вид дієслів. Складне речення з підрядним часу. Дієслова руху доконаного виду.</p>	Практичне заняття	2, 5, 7, 9, 11, 12	5	10 балів	

Дієслова руху доконаного виду на позначення початку та кінця дії. Дієслова доконаного виду майбутнього часу. <i>Комунікативна тема «Моє дисертаційне дослідження: обґрунтування теми, визначення її актуальності».</i>					
Разом і підсумковий контроль (залік)			45	80	
Тема 10. Граматика української мови Безособові речення. Складнопідрядні речення. Орудний відмінок іменників, прикметників, особових займенників, порядкових числівників, вказівних та присвійних займенників. Дієслова, що використовуються з орудним відмінком. Пряма мова. Систематизація і повторення вивченого матеріалу. <i>Комунікативна тема «Міжкультурна наукова комунікація».</i>	Практичне заняття	1, 3, 5, 7, 10	4	6 балів	
Тема 11. Науковий стиль мовлення: склад і кількісна характеристика предмета Що (Н.в.) складається з чого (Р.в.) (обов'язково перераховуються всі компоненти); що (Н.в.) має у своєму складі що (З.в.); що (Н.в.) містить у собі що (З.в.). Визначення складу від частини до цілого: що (Н.в.) входить до складу чого (Р.в.); до складу чого (Р.в.) входить що (Н.в.); що (Н.в.) є у складі чого (Р.в.); у складі чого (Р.в.) є що (Н.в.); у(в) чому (М.в.) міститься що (Н.в.); що (Н.в.) міститься в чому (М.в.); що (Н.в.) є складовою частиною чого (Р.в.); складовою частиною чого (Р.в.) є що	Практичне заняття	1, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14	4	6 бали	

<p>(Н.в.). Загальна характеристика предмета (явища, поняття): що (Н.в.) – це що (Н.в.); що (Н.в.) є чим (О.в.); чим (О.в.) є що Н.в.); що (Н.в.) складає що (З.в.); що (З.в.) складає що (Н.в.); що (Н.в.) служить чим (О.в.); чим (О.в.) служить що (Н.в.); що (Н.в.) полягає в чому (М.в.).</p> <p><i>Комунікативна тема «Проблеми вищої освіти і підготовки наукових кадрів».</i></p>					
<p>Тема 12. Науковий стиль мовлення: якісна характеристика предмета Конструкції якісної характеристики: що (Н.в.) має що (З.в.); що (Н.в.) характеризується чим (О.в.); що (Н.в.) властиве (притаманне) чому (Д.в.); чому (Д.в.) властиве (притаманне) що (Н.в.); для чого характерне що (Н.в.); що (Н.в.) здатне + інфінітив.</p> <p><i>Комунікативна тема «Сучасний світ і його проблеми».</i></p>	<p>Практичне заняття</p>	<p>1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 18, 20</p>	<p>4</p>	<p>6 балів</p>	
<p>Тема 13. Науковий стиль мовлення: порівняння властивостей (ознак) предметів Тотожність ознак: що (Н.в.) і що (Н.в.) мають рівні (однакові) параметри (властивості); що (Н.в.) має такі самі параметри (ті самі параметри), що і (як і); у чого (Р.в.) і чого (Р.в.) рівні (однакові, одні й ті самі) властивості; у чого (Р.в.) такі самі (ті самі) властивості, як і ...; рівний (рівна, рівне, рівні) однаковий (однакова, однакове, однакові) тотожний (тотожна, тотожне, тотожні) та ін. Подібність ознак: що (Н.в.) і що (Н.в.) схожі один на одного (між собою), схожі один з одним</p>	<p>Практичне заняття</p>	<p>1, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 18, 19, 20</p>	<p>4</p>	<p>4 бали</p>	

(між собою), близькі один до одного (між собою), подібні один до одного; за чим (О.в.); що (Н.в.) схоже близьке подібне, схоже за чим, на що (З.в.), до чого (Р.в.), з чим (О.в.); що (Н.в.), має схожість, схоже, нагадує, наближається до чого (Р.в.) за чим (О.в.). <i>Комунікативна тема «Українські композитори».</i>					
Тема 14. Граматика української мови Місцевий відмінок іменників на позначення об'єкта мовлення. Давальний, орудний і місцевий відмінок іменників множини. Присвійні займенники <i>свій, своя, своє, свої</i> . Дієслова руху <i>нести – носити, везти – возити, вести – водити</i> . <i>Комунікативна тема «Традиції українського народу».</i>	Практичне заняття	1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 12, 19	4	4 бали	
Тема 15. Науковий стиль мовлення: текст і його будова Особливості наукового тексту та професійного наукового викладу думки. Структура наукового тексту. Мовні засоби наукового стилю. <i>Комунікативна тема «Мовленнєвий етикет сучасного науковця».</i>	Лекція, практичне заняття	1, 3, 8, 11, 12, 13, 14, 18, 19	2 2	4 бали	
Тема 16. Науковий стиль мовлення: план наукового тексту Оформлення результатів наукової діяльності. План як важливий засіб організації розумової праці. Типи планів за структурою. Питальний, номінативний і тезовий плани. <i>Комунікативна тема «Минуле, сьогодення і майбутнє батьківщини аспіранта».</i>	Практичне заняття	1, 3, 8, 11, 12, 13, 14, 18, 20	2	4 бали	

<p>Тема 17. Граматика української мови Дієслова руху з префіксами. Одночасність та послідовність виконання дії (види дієслова в складних реченнях). Прикметник (множина). Використання складних речень з підрядним з'ясувальним. Займенник <i>весь</i>. <i>Комунікативна тема «Основні риси дослідника».</i></p>	Практичне заняття	1, 2, 3, 7, 8, 9, 11, 12	2	4 бали	
<p>Тема 18. Науковий стиль мовлення: тези, конспект Вимоги до складання тез. Виписки. Види конспектів (плановий, текстуальний, вільний, тематичний, опорний) і вимоги до його складання. <i>Комунікативна тема «Наукові фахові видання».</i></p>	Практичне заняття	1, 3, 13, 14, 18, 20-24	2	4 бали	
<p>Тема 19. Граматика української мови Прислівник. Дієприкметник. Дієприкметниковий зворот. Дієприслівник. Дієприслівниковий зворот. Зворотний займенник <i>себе</i>. Складнопідрядні речення з різними видами підрядності. <i>Комунікативна тема «Академічна доброчесність».</i></p>	Практичне заняття	1, 3, 12, 19	3	4 бали	
<p>Тема 20. Граматика української мови Відмінювання та особливості вживання неозначених займенників. Засоби вираження часу. Особливості відмінювання кількісних числівників. Систематизація та узагальнення прикметників. <i>Комунікативна тема «Визначення мети й завдань дослідження».</i></p>	Практичне заняття	1, 3, 7, 8, 11, 12	2	4 бали	
<p>Тема 21. Науковий стиль мовлення: бібліографічний опис джерела, анотація,</p>	практичне заняття	1, 3, 12, 13, 14, 18, 19,	4	4 бали	

<p>реферат Основні правила бібліографічного опису джерела та оформлення покликань. Загальні вимоги до цитування. Способи розташування літератури в списку: абетковий, за типами документів, хронологічний, за ступенем використання. Анотування й реферування наукових текстів. Типи анотацій за функціональним призначенням (довідкові та рекомендаційні), за обсягом і глибиною (описові та реферативні). План аналізу документа під час складання довідкової та рекомендаційної анотацій. Реферат як жанр академічного письма. Складові реферату. Типи рефератів. Об'єкти реферування. Поняття автореферату. <i>Комунікативна тема «Сучасні вимоги до дисертаційного дослідження».</i></p>		20-24, 26-32			
<p>Тема 22. Узагальнення і систематизація вивченого граматичного матеріалу</p>	Практичне заняття	1 – 14	2	2 бали	
<p>Тема 23. Науковий стиль мовлення: наукова стаття Стаття як самостійний науковий твір. Вимоги до наукової статті. <i>Комунікативна тема «Наукова проблема, над якою я працюю».</i></p>	Практичне заняття	1, 13, 14, 18, 19, 20-24, 26-32	2	4 бали	
<p>Тема 24. Підготовка до підсумкової контрольної роботи з граматики</p>	Практичне заняття	1 – 26	2	-	
<p>Разом 2 підсумковий контроль (іспит)</p>			45	60	
<p>Разом</p>			90		

5. Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи іноземних здобувачів вищої освіти

Оскільки програмою передбачено проведення переважно практичних занять, кожне заняття буде відповідно до методики викладання української мови як іноземної, що передбачає мету навчити іноземних здобувачів вищої освіти, які володіють російською мовою, правильно читати, писати українською мовою, забезпечити їх комунікативну компетенцію (вміння спілкуватися, можливості отримувати фахові знання засобами української мови, брати участь у науково-професійній діяльності із використанням української мови). Навчання іноземних здобувачів вищої освіти за цією програмою готує їх до роботи з науковим текстом за фахом, забезпечує подальше сприйняття й розуміння оригінальної фахової літератури.

Етапи кожного практичного заняття відповідають етапам навчально-пізнавальної діяльності іноземних здобувачів вищої освіти: презентаційний, орієнтувальний, тренувально-виконавчий, підсумковий. Цьому підпорядковується відбір і послідовність уведення мовного матеріалу.

Практичні заняття мають на меті оволодіння навичками вимови, засвоєння правил читання, формування й удосконалення техніки читання та навичок усного мовлення на певному лексичному матеріалі, систематизує та структурує морфологічні й синтаксичні особливості української мови. Сполучність лексичних одиниць, функціонування поданих граматичних форм на практичних заняттях подається в демонстраційних контекстах. Також застосовуються тренувальні вправи, що допомагають іноземним здобувачам вищої освіти оволодіти основними граматичними конструкціями. Методично обґрунтований виклад граматичного матеріалу та його активізація в системі обов'язкових тренувальних мовних вправ гармонійно поєднується із вправами й завданнями з усіх видів мовленнєвої діяльності, що зорієнтовані на розв'язання комунікативних завдань і здійснення відповідних мовленнєвих дій. Також на практичних заняттях відбувається представлення формул українського мовленнєвого етикету, відпрацювання їх використання в типових ситуаціях науково-професійного україномовного спілкування.

Окремі практичні заняття присвячені науковому стилю мовлення, знайомлять іноземних здобувачів вищої освіти з основними граматичними конструкціями, притаманними науковим україномовним текстам, представляють основні жанри наукових текстів, з яким зустрічаються здобувачі вищої освіти (план, тези, конспект, реферат, анотація, наукова стаття). На заняттях розглядаються мовні засоби, що використовуються для оформлення наукової роботи. Завданням цих практичних занять є формування в іноземних аспірантів навичок роботи з науковими текстами українською мовою та написання наукової роботи. Також на цих заняттях відбувається знайомство з текстами, що репрезентують теми, пов'язані з актуальними і гуманітарними проблемами сучасності та проблематикою дисертаційного дослідження.

6. Самостійна робота

Самостійна робота іноземних здобувачів вищої освіти спрямована на засвоєння лексико-граматичного матеріалу, розвиток комунікативних навичок, дає можливість узагальнити та скорегувати знання й уміння іноземних здобувачів вищої освіти.

Програмою передбачено виконання 4-х контрольних робіт, які перевіряють рівень сформованості мовної компетентності іноземних здобувачів вищої освіти.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Поняття про ритміку слова, складоподіл, словесний наголос, редукцію ненаголошених голосних.	4
2	Співвідношення приголосних за розпізнавальними ознаками твердості-м'якості. Знак апострофу, слова з апострофом перед йотованими.	6
3	Іменники знахідного відмінка однини (неістоти).	10
4	Місцевий відмінок прикметників, порядкових числівників, вказівних та присвійних займенників.	10
5	Парадигма прикметників, порядкових числівників, вказівних та	6

	присвійних займенників, що використовуються з іменниками знахідного відмінка (істоти).	
6	Заперечні займенники у родовому відмінку. Родовий відмінок іменників у значенні приналежності (підручник фізики) і місця – з прийменниками недалеко від, біля.	8
7	Тема «Перша бібліотека в Київській Русі».	4
8	Тема «Культура сучасного світу».	4
9	Використання зворотних дієслів з об'єктами неістоти і прямих дієслів з суб'єктами істоти.	9
10	Дієслова, що використовуються з орудним відмінком. Пряма мова.	8
11	Тема «Проблеми вищої освіти і підготовки наукових кадрів»	4
12	Тема «Сучасний світ і його проблеми»	2
13	Тема «Українські композитори».	4
14	Присвійні займенники <i>свій, своя, своє, свої</i>	6
15	Тема «Минуле, сьогодення й майбутнє батьківщини аспіранта»	6
16	Одночасність та послідовність виконання дії (види дієслова в складних реченнях).	8
17	Тема «Основні риси дослідника».	8
18	Складнопідрядні речення з різними видами підрядності.	8
19	Тема «Визначення предмета і об'єкта дослідження».	7
20	Систематизація та узагальнення прийменників.	6
21	Тема «Визначення мети і завдань дослідження».	6
22	Узагальнення і систематизація вивченого граматичного матеріалу.	26
23	Тема «Наукова проблема, над якою я працюю».	10
24	Підготовка до екзаменаційної контрольної роботи з наукового стилю мовлення.	10
	Разом	180

7. Методи навчання

Лекції, лекції-візуалізації, інтерактивні лекції, практичні заняття з поясненням теорії та виконанням евристичних практичних завдань, розвиваюче навчання із застосуванням діалогічного методу, ділові ігри (відтворення комунікативних професійних ситуацій, пошук способів розв'язання складних комунікативних ситуацій за допомогою набору етикетних формул, оформлювання ділової фахової документації), роз'яснення та інструкції до практичних завдань, мозковий штурм; евристичні бесіди; контекстне навчання; робота в Інтернеті, самостійна робота, написання рефератів, метод проектів; case-study.

8. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Оцінюється рівень мовної та мовленнєвої компетентності іноземних здобувачів вищої освіти. Мовленнєва компетентність оцінюється в чотирьох видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні, читанні, письмі, говорінні.

АУДІЮВАННЯ

Здобувач вищої освіти повинен уміти:

- сприймати на слух інформацію, яка міститься в монологічному висловлюванні: тему, основну ідею, головну і додаткову інформацію кожної змістової частини повідомлення з достатньою повнотою, глибиною, точністю.

Аудіювання монологічного мовлення

Тематика тексту актуальна для соціально-побутової, соціально-культурної, науково-професійної сфер спілкування.

Тип тексту: повідомлення, розповідь, опис, а також тексти змішаного типу з елементами роздуму. Тексти автентичні (мінімальний рівень адаптації).

Обсяг тексту: 500-600 слів.

Кількість незнайомих слів: до 3 %.

Темп мовлення: 210-230 складів на хвилину.

Кількість представлень: 1-2.

Аудіювання діалогічного мовлення

Здобувач вищої освіти повинен уміти:

- сприймати на слух основний зміст діалогу, комунікативні наміри його учасників.

Тематика діалогу: актуальна для науково-професійної сфери спілкування.

Обсяг діалогу: не менший, ніж 10-12 розгорнутих реплік.

Кількість незнайомих слів: до 2 %.

Темп мовлення: 210-230 складів на хвилину.

Кількість представлень: 1-2.

ЧИТАННЯ

Здобувач вищої освіти повинен уміти:

- використовувати різні стратегії читання відповідно до визначеної комунікативної ситуації;
- визначати тему тексту, розуміти його основну ідею;
- розуміти й основну, і додаткову інформацію, яка міститься в тексті, із достатньою повнотою, точністю і глибиною;
- інтерпретувати інформацію, викладену в тексті, висновки й оцінки автора.

Вид читання: читання із загальним охопленням змісту, навчальне.

Тип тексту: повідомлення, текст описового й розповідного характеру з елементами роздуму. Автентичні тексти чи тексти з мінімальним рівнем адаптації на лексико-граматичному матеріалі, який відповідає цьому рівню.

Тематика тексту актуальна для науково-професійної сфери спілкування.

Обсяг тексту: 900-1000 слів.

Кількість незнайомих слів: до 5-7 %.

Швидкість читання: при навчальному читанні – 40-60 слів на хвилину; при читанні із загальним охопленням змісту – 80-100 слів на хвилину.

ПИСЬМО

Здобувач вищої освіти повинен уміти:

- будувати письмове монологічне висловлювання продуктивного характеру на запропоновану тему відповідно до заданої комунікативної ситуації;
- будувати письмове монологічне висловлювання репродуктивно-продуктивного характеру на основі прочитаного тексту відповідно до запропонованої комунікативної ситуації.

Тип представленого тексту: розповідь, опис, повідомлення, а також тексти змішаного типу з елементами роздуму. Тексти автентичні (мінімальний рівень адаптації).

Тематика тексту актуальна для науково-професійної сфери спілкування.

Обсяг представленого тексту: 600-700 слів.

Кількість незнайомих слів: у представленому тексті – до 5 %.

Письмові тексти повинні бути оформлені відповідно до норм української літературної мови. Тексти продуктивного характеру повинні містити не менше, ніж 20 речень.

ГОВОРІННЯ

Монологічне мовлення

Здобувач вищої освіти повинен уміти:

- самостійно продукувати зв'язні, логічні висловлювання відповідно до запропонованої теми і комунікативної ситуації;
- будувати монологічні висловлювання репродуктивного типу на основі прослуханого чи прочитаного тексту різної формально-змістової структури і комунікативної спрямованості;

- передавати зміст, основну ідею прочитаного чи прослуханого тексту і висловлювати власне ставлення до фактів, подій, викладених у тексті, дійових осіб та їхніх вчинків.

Обсяг представленого тексту: 600-700 слів.

Кількість незнайомих слів: у представленому тексті – до 3 %.

Тип представленого тексту: розповідь, опис, повідомлення, а також тексти змішаного типу з елементами роздуму. Тексти автентичні (мінімальний рівень адаптації).

Обсяг продукованого тексту: не меншеї, ніж 20 фраз.

Діалогічне мовлення

Здобувач вищої освіти повинен уміти:

- розуміти зміст повідомлень співрозмовника, визначати його комунікативні наміри в певних ситуаціях;
- адекватно реагувати на репліки співрозмовника;
- ініціювати діалог, висловлювати свій комунікативний намір у мовленнєвих ситуаціях, актуальних для цього рівня володіння мовою.

Тип діалогу: діалог-розпитування, діалог-повідомлення, діалог-спонукання.

Висловлювання інокомунікантів повинні бути оформлені відповідно до норм сучасної української літературної мови, з урахуванням загальноприйнятих і соціально обумовлених норм мовного етикету.

Обсяг мовної компетентності визначається тематико-ситуаційним й інтенційним змістом дисципліни «Українська мова як іноземна». Здобувач вищої освіти повинен правильно розуміти і вживати мовні засоби не лише у межах окремого речення, а й в активній комунікативно-мовленнєвій науковій діяльності. Мовний матеріал, включений до програми, підпорядкований таким вимогам: 1) виділити те, що становить специфіку української мови (флексивно-прийменникова система поєднання слів; своєрідність видо-часової системи українського дієслова; особливості структури речень і словосполучень та деякі інші.); 2) звернути увагу на важкі для інокомунікантів граматичні теми.

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Українська мова як іноземна» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового та екзаменаційного кредиту:

Критерії оцінювання

Критерії оцінювання	Кількість балів	
	залік	іспит
Здобувач вищої освіти глибоко засвоїв програмовий матеріал в усіх видах мовленнєвої діяльності, вільно володіє ним, послідовно і логічно викладає його, тісно ув'язує теорію з практикою, правильно обґрунтовує прийняття рішення, уміє самостійно узагальнити і викласти суть розглянутої проблеми, не відчуває труднощів з відповідями при зміні завдань. Із загального обсягу здобувач правильно виконує 90-100 % завдань.	15-20	35-40

Здобувач вищої освіти в повному обсязі опанував матеріал, але зробив декілька незначних помилок. Демонструє високий рівень розуміння та узагальнення матеріалу (кількість вірних відповідей складає 80-89%). Може правильно застосувати теоретичні положення під час вирішенні практичних завдань, але потребує додаткових запитань і уточнення окремих відповідей. Уміє правильно вибрати та вживати лексичні та граматичні одиниці в аналізованих та продукованих наукових текстах. Правильно розуміє логічні зв'язки у тексті, але допускає помилки щодо виокремлення певних лексико-стилістичних особливостей наукового тексту	11-14	31-34
Здобувач вищої освіти в повному обсязі опанував матеріал теми. Демонструє достатній рівень розуміння та узагальнення матеріалу (кількість вірних відповідей 65-79%). Уміє вибрати та вживати лексичні та граматичні одиниці в аналізованих та продукованих наукових текстах, але зробив значні помилки, є невеликі проблеми з розумінням наукового тексту. Виокремлює науковий стиль тексту, але не вміє пояснити його лексико-стилістичні та граматичні особливості.	7-10	21-30
Здобувач вищої освіти не в повному обсязі опанував матеріал теми. Демонструє низький рівень розуміння та узагальнення матеріалу (має багато помилок, вірно виконано тільки 50-64% завдань). Робота виконана на недостатньому рівні із значними недоліками (недостатньо розкрити логічні і зв'язки у тексті, не може виокремити та пояснити лексико-стилістичні та граматичні особливості аналізованих текстів. Наявні проблеми з розумінням тексту.	3-6	9-20
Здобувач вищої освіти в недостатньому обсязі опанував матеріал теми, виконана робота має багато значних недоліків (Наявні значні проблеми з розумінням тексту, вірно виконані завдання нижче 50 %, невчасна подача виконаної роботи, неохайність подання тощо)	1-2	1-8
Здобувач вищої освіти відсутній під час проведення підсумкового контролю	0	0

Форми контролю

Усне опитування, поточне тестування, оцінка за реферат, оцінки за відповіді на практичних заняттях, перевірка письмових робіт, мультимедійних презентацій, підсумковий контроль (письмовий тест, залікова письмова робота, іспит).

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Для заліку

Розділ 1			Розділ 2						С/р	Залік	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	Включається в кількість балів за тему	20	100
8	8	8	8	8	10	10	10	10			

Для іспиту

Розділ 3														Іс- пит	Сума
T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18	T19	T20	T21	T22	T23		
6	6	6	4	4	4	4	4	4	4	4	4	2	4	40	100

Бали за самостійну роботу включаються в кількість балів за тему.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1.	Навчальні посібники, підручники;	1-24
2.	Силабус;	1-24
3.	Зразки наукових текстів для практичних занять;	1-24
4.	Засоби підсумкового контролю (тестові завдання для підсумкового контролю, контрольні роботи)	1-24

10. Рекомендована література до курсу

Основна література

1. Антонів О., Паучок Л. Українська мова для іноземців. Модульний курс : навч. посіб. Київ : Фірма «ІНКОС», 2012. 268 с.

2. Вальченко І. В., Прилуцька Я. М. Ласкаво просимо! : навч. посіб. з української мови для іноземних студентів : у 2-х ч., Ч. 1. Харків : ХНАМГ, 2011. 387 с.

3. Вальченко І. В., Прилуцька Я. М. Ласкаво просимо! : навч. посіб. з української мови для іноземних студентів : у 2-х ч., Ч. 2. Харків : ХНАМГ, 2011. 306 с.

4. Вальченко І. В., Сергійчук Л. В. Практикум з української мови «Читанка» : навч. посіб. для іноземних студентів підготовчого відділення. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 57 с.

5. Зайченко Н. Ф., Воробйова С. А. Практичний курс української мови для іноземців: усне мовлення. Київ: Знання, 2004. 324 с.

6. Збірка завдань для контрольних та самостійних робіт з української мови як іноземної (додаток до навчального посібника з української мови «Ласкаво просимо!») / Харків. нац. ун-т

міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад. : І. В. Вальченко, Л. В. Сергійчук. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. 76 с.

7. Назаревич Л. Т., Гавдида Н. І. Українська мова для іноземців. Тернопіль: ФОП Паляниця В., 2017. 188 с.

8. Новікова О. М., Тулузакова О. Г., Штанденко У. М. Українська мова як іноземна : Підготовка до тесту. Тренувальні завдання. Середній рівень : навч. пос. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. 332 с.

9. Паралель. Українська мова для початківців. Базовий курс : навч. посіб. / Н. І. Ушакова та ін. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 112 с.

10. Паралель. Українська мова для початківців. Вступний курс : навч. посіб./Н. І. Ушакова та ін. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. 64 с.

11. Українська мова як іноземна. Практикум / Н. І. Гавдида та ін. Тернопіль : Вид-во ТНТУ імені Івана Пулюя, 2015. 170 с.

12. Чистякова А. Б., Селіверстова Л. І., Лагута Т. М. Українська мова для іноземців. Підручник. Харків : Індустрія, 2008. 383

13. Шейко В. М., Кушнарченко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник. Київ: Знання, 2008. 310 с.

14. Шейко В. М., Богуцький Ю. П., Кушнарченко Н. М. Наукова творчість у галузі культурології і мистецтвознавства : навч. посіб. Харків : ХДАК, 2016. 329 с.

Допоміжна література

15. Азарова Л. Є., Зозуля І. Є., Солодар Л. В. Українська мова для слухачів-іноземців підготовчого відділення. Збірник вправ і завдань : Вінниця: ВНТУ, 2010. 121 с.

16. Бахтіярова Х. Ш., Лукашевич С. С., Майданюк І. З. та ін. Українська мова : Практичний курс для іноземців. Тернопіль: Укрмедкнига, 1999. 320 с.

17. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 342 с.

18. Борисова З. У., Євсєєва І. П. Українська мова : навчальний посібник для підготов. іноземн. студ. до вищ. навч. закл. Київ : МАУП, 2005. 69 с.

19. Євдокімова-Лисогор Л. А. Основи міжкультурного діалогу : навч. посіб. Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2017. 72 с.

20. Косенко Ю. В. Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. Суми : Сумський державний університет, 2011. 187 с.

21. Манакин В. М. Мова і міжкультурна комунікація. Київ : Академія, 2012. 281 с.

22. Михайлова О. Г. Українське наукове мовлення. Лексичні та граматичні особливості : навч. посіб. Харків, 2000. 97 с.

23. Мова для всіх: Навчальний посібник з української мови для студентів підготовчого факультету / Бондаренко В. В. та ін. Харків : ХНАДУ, 2012. 85 с.

24. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови : навч. посіб. Київ : "Центр навчальної літератури", 2006. 312 с.

25. Орфоепічний словник української мови: В 2 т. Т.1 /Уклад.: М. М. Пешак та ін. Київ : Довіра, 2001. 955 с. Т.2 / уклад.: М. М. Пешак та ін. Київ : Довіра, 2003. 918 с.

26. Практикум з української мови як іноземної (фахова мова): для слухачів Центру підготовки іноземних громадян / уклад. Л. П. Гайдук. Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. 103 с.

27. Селіверстова Л. І., Сюй Хунчжен. Українсько-китайсько-англійський розмовник. Харків : Форт, 2006. 215 с.

28. Семенюк О. А., Паращук В. Ю. Основи теорії мовної комунікації: навч. посібник. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 240 с.

29. Словник іншомовних слів: 23 000 слів та термінологічних словосполучень / уклад. Л. О. Пустовіт та ін. Київ: Довіра, 2000. 1018 с.

30. Сучасна українська літературна мова: підручник для студентів вузів. 2-ге вид. / за ред. М. Я. Плющ. Київ : Вища школа, 2000. 430 с.

31.Українська мова: Енциклопедія / редкол.: Русанівський В.М. та ін. Київ: Укр. енцикл., 2000. 752 с.

32.Scollon, Ron, Scollon, Suzanne, W. Intercultural communication: a discourse approach. 2nd edition. Malden, MA: Blackwell Publishers Ltd., 2001. 316 p.

Інтернет-ресурси

Лінгвістичний портал MOVA.info. — <http://www.mova.info>.

Наукова періодика України — <http://nbuv.gov.ua/taxonomy/term/334>.

Неправильно-правильно. — <http://nepravylno-pravylno.wikidot.com/>.

Російсько-український словник сталих виразів. — <http://stalivyrazy.org.ua>.

Російсько-українські словники. — <http://r2u.org.ua>.

Словник скорочень української мови. — <http://ukrskor.info/>.

Словник української мови. — <http://sum.in.ua>.

Словopedia. — <http://slovopedia.org.ua/>.

Словотвір. — <http://www.slovotvir.org.ua/>.

Технічний комітет стандартизації науково-технічної термінології. — http://tc.terminology.lp.edu.ua/TK_main.htm.

Український мовно-інформаційний фонд НАН України. — <http://lcorp.ulif.org.ua/LSlist/>.

Loecsen. — <https://www.loecsen.com/en/learn-ukrainian>

Ukrainian Lessons. — <https://www.ukrainianlessons.com/>

Learn Ukrainian. — <http://ilanguages.org/ukrainian.php>

Lingva.UKR. — <https://speakukraine.net>

Funky Ukrainian. — <http://www.funkyukrainian.com/>

Український правопис (нова редакція)
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf>

Стислий огляд основних змін у новій редакції «Українського правопису» (2019)

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/osnovni-zminy%202019.pdf>

Інформаційні ресурси

1. <http://lib-hdak.in.ua> – сайт бібліотеки Харківської державної академії культури.

2. <http://korolenko.kharkov.com> – сайт Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка.

3. <http://www.nbuv.gov.ua> – сайт Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського.